

АЛЪН СИЛИТОУ
УПАДЪКЪТ И ЗАЛЕЗЪТ НА
ФРАНКИ БЪЛЪР

Превод от английски: Виолета Тицин, —

chitanka.info

Седя в стаята, наречена мой кабинет, на първия етаж на една разнебитена къща в Майорка и погледът ми се плъзга по рафтовете с книги. Редици и редици цветни подвързии, които създават самобитна особена атмосфера не само в стаята, но и в цялото жилище. Може да отгатваш мислите на редките посетители, които четат скришом заглавията, докато отпиват от чашите.

„Старогръцки речник. Омир в оригинал. Знае старогръцки! (Грешка, тези книги принадлежат на моя зет.) Шекспир, Златния клон, една библия с хартиени лентички, които се подават измежду страниците. Той даже я чете! Еврипид и останалите, и дузина раздърпани пътеводители. Какво смешно хрумване да ги събира! Пруст, всичките му дванадесет тома! Никога не можах да преброя този лес. (Нито пък аз.) Достоевски. Небеса, той още ли е на мода!“

И така нататък; и така нататък. Заглавия, които са станали част от мене, листак, израснал да прикрие голия ствол на моята действителна личност; такъв какъвто бях някога, преди да видя тези книги или по-точно изобщо някаква книга. Често ми се иска да ги изтръгна една по една от себе си, да изкореня тяхната сянка от устата и сърцето си, да ги изрежа без остатък със скалпел от моя превърнат в джунгла мозък. Невъзможно. Не можете да навиете обратно часовника, който седи на мраморната поставка и се хили. Не можете дори да разбиеете лицето му и да го забравите.

Вчера посетихме дома на един приятел, който живее навътре в долината, далеч от градския шум. Седях на терасата под едно дърво с полузрели мушмули, бях притворил очи и облегнал глава на гърба на шезлонга, а ръцете ми все още пазеха дъха на крадени портокали, когато чух вик на кукувица, долитащ от боровата гора на планинския склон.

Кукувицата свърши това, което скалпелът на хирурга не би могъл да свърши. Бях тласнат далеч назад през годините, във времето на моята първична неподправеност — без книгите и без знанието, което се предполага, че съм добил от тях. Бях приземен внезапно зад видимите хоризонти на миналото от тихия, отсечен, ясен вик на кукувицата и пренесен отново в царството на Франки Бълър.

Намирахме се в боева готовност; бях боец от неговата армия, с бърза пръчка на рамо и джобове, пълни с гладки, плоски, грижливо

отбрани камъни, които порят леко и бързо въздуха и разбиват челата на неприятеля. Евтините ми обуца с гумени подметки бяха целите цъфнали и сигурно дъното на панталоните ми е било закърпено, а чорапите — с дупки, защото си спомням, че чак до четиринадесетгодишната ми възраст беше все така.

Проверката показва, че единадесет бойци са налице, а Франки беше истински стотник с релса на рамо, дълга шест фута и заострена на края като връх на копие и с ръждив капак от кофа за смет като щит. За да увеличи броя ни в очите на неприятеля, той ни караше да маршируваме през полето отатък моста по двама, защото беше добър тактик, предвождал кварталните войски, откакто бе навършил петнадесет години.

По онова време трябва да е бил между двадесет, двадесет и пет години. Никой не знаеше това със сигурност, а Франки най-малко от всички. Навярно родителите му са имали съображение да пазят възрастта му в строга тайна. Когато го питахме на колко е години, той ни отговаряше със съвсем невероятното число. „Сто петдесет и осем“. Този отговор биваше логично последван от друг въпрос: „Тогавя кога напусна училище?“ Понякога отговаряше презрително: „Никога не съм ходил на училище“. Друг път казваше с надменна усмивка: „Не го напуснах, избягах“.

Аз носех къси панталони, той — дълги. Ето защо ми е невъзможно да кажа колко фута и инча беше висок. Приличаше на великан. Имаше сиви очи, тъмна коса и правилни черти и би изглеждал доста приятен, ако не беше порочният израз на предпубертетна неустойчивост, стаен в очите и по гънките на ниското му чело. В тяло и по физическа сила той беше напълно развит мъж.

Ние, строеваците, му дадохме автоматично чин генерал, но той настояваше да му казваме старши сержант, защото баща му бил старши сержант в Първата световна война. „Тате е бил раняван във войната — съобщаваше ни при всяка среща той. — Получил е орден и умствено разстройство. И понеже бил умствено разстроен, затова и аз съм такъв.“

Той беше доволен и горд, че е „такъв“, защото това значеше, че може да не работи по цял ден във фабриката, за да печели прехраната си както другите мъже на неговата възраст. Предпочиташе да предвожда бандата на дванадесетгодишните от нашата улица в битките

срещу дванадесетгодишните от другия квартал. Нашата улица се състоеше от изкривена редица вехти, долепени една до друга къщички в края на града, докато кварталът на неприятеля беше новозастроен участък с три дълги улици, които ни бяха обкръжили и оставили само педя земя, където да препускаме лудешки, няколко ниви и наемни градини. Това беше достатъчно, за да им имаме завинаги зъб. В новия квартал живееха сега хора от бордеите в центъра на града, така че нашите неприятели не бяха по-малко свирепи от нас, само че си нямаха двадесетгодишен малоумен юначага като Франки, който да ги предвожда в битките. Обитателите на жилищните блокове не бяха изоставили навиците си от бордеите, затова кварталът стана известен в нашата улица като „Содом“.

— Ще нападнем Содом — каза Франки, когато се строихме. Той не знаеше връзката на името със Содом и Гомор от библията и мислеше, че кварталът е назван официално така от градския съвет.

И ние тръгнахме по двама и по трима надолу по улицата и се разпределихме на моста над река Лин. Франки ни заповядваше винаги да обграждаме попадналите на пътя ни деца и ако те не се присъединяваха с готовност към нас, той постъпваше по един от следните, три начина. Първо: връзваше ги с въже и ги насилваше да вървят с нас; второ: заплашваше ги с измъчване дотогава, докато не се съгласяха да ни придружат доброволно; трето: биеше ги по главата със своята огромна лапа и ги пускаше да си вървят в къщи — разплакани или ругаещи Франки, но от безопасно разстояние. Бях принуден да вляза в бандата по параграф номер две и бях останал в нея поради многообещаващите изгледи за весели игри и приключения. Баща ми казваше често: „Ако те видя да скиташ с оня смахнат Франки Бълър, ще ти откъсна ушите!“

Макар че Франки се разправяше често с полицията, не можеше да бъде наречен точно „малолетен престъпник“, и то не заради неговата възраст. Редовно представителите на закона го заплашваха, че ще го изпратят в Борстал, обаче неговите деяния му донесоха само безспорната слава на „досаден пакостник“, а това го запази от хищните ръце на подобни учреждения. Баща му имаше военноинвалидна пенсия заради раняванията през войната, а майка му работеше в тютюневата фабрика. С този общ доход тримата живееха очевидно по-добре от всички нас, чиито бащи бяха почти винаги прикрепени към

Бюрото за подпомагане на безработните. Обстоятелството, че Франки беше единствено дете в среда, където някои семейства имаха по половин дузина дечурлига, се дължеше според слуха на това, че когато баща му го видял след раждането, решил да не рискува с второ дете. Други шушукаха, че причината била в естеството на раните на господин Бълър.

Питахме често Франки, когато, насядали край лагерния огън в гората, печяхме след победа крадени картофи, какво ще прави, когато започне Втората световна война.

— Ще постъпя във войската — отговаряше безучастно той.

— Къде, Франки? — запитваше почтително някой, защото възрастта и силата на Франки имаха за нас по-голяма стойност, отколкото фактът, че знаехме малко да четем и пишем.

Франки отговаряше, като замеряше питащия с някой къс дърво. Душа даваше за целене и рядко не улучваше нечие рамо или гърди.

— Длъжен си да казваш „господине“! — реवेशе той и ръцете му трепереха от справедлив гняв. — Махай се и остани на пост край гората за наказание! — Удареният нарушител се промъкваше през храстите, стиснал тоягата и камъните си.

— Къде ще постъпите, господине? — питаше друг, по-хитър редник.

Подобно уважение го правеше по-любезен.

— При Шеруудските стрелци. Това е полкът, където е служил тате. Получил орден във Франция, заедно убил шейсе и трима шваби за един ден. Бил в окопа и... — И Франки, който беше гледал филмите „На Западния фронт нищо ново“ и „Животът на един бенгалски улан“, представяше това с голям реализъм — ... седял зад картечницата си. На разсъмване швабите се подали, тате ги видял и започнал да стреля. Те прииждали, но старецът продължавал да ги коси, та-та-та-та-та-та! — дори след като всичките му другари били убити! И моят старец бил ударен с куршум, но не напуснал картечницата си и швабите падали край него като мухи, а когато останалите шеруудци се притекли на помощ и отблъснали швабите, той преброил шейсе и три трупа пред картечницата си. Затова му дали орден и го върнали в Англия.

Франки ни оглеждаше, както седяхме в полукръг:

— Как е, а? — запитваше свирепо, като че ли сам той беше героят, а ние оспорвахме това. — Добре — казваше той, когато

изразявахме очаквания възторг от подвизите на баща му, и ни нареждаше — Хайде сега за дърва — да не изгасне огънят!

Франки се интересуваше страстно от войната. Често пуцаше едно пени в ръката ми и ме караше да купувам „Ивнинг пост“, за да му чета последните военни бюлетини от Китай, Абисиния или Испания. Подпрян до стената на тяхната къща, вперил сивите си очи в отсрещните покриви, той казваше, когато спирах, за да си поема дъх! „Хайде, Алън, почети ми още мъничко! Прочети пак онова нещо за Мадрид!“

Франки беше великан, смелчага, който ни строяваше и нареждаше на позиция в трапчинките на полето пред железопътния насип, прикриващ набезите ни към улиците на Содом. Чакахме по час, дванайсетина момчета, прилепили лица към земята, стиснали тояги, и внимаващи да не тракат с камъните в джобовете. Мръднеше ли някой, Франки прошепваше заплашително: „Мръдне ли друг, ще го смажа със сопата!“

Бяхме на триста ярда от насипа. Тревата под нас беше гладка и свежа, Франки лапаше по цели шепи и я дъвчеше, като ни уговаряше да не правим така, защото била по-отровна от кучешкото грозде. Можела да ни умъртви само за пет секунди, ако сме хапнали от нея — продължаваше той, — но за него била безвредна, защото той бил неуязвим за всякакви отрови. В него имало някаква магия, която го пазела от смъртта, той бил знахар, и на всеки, който не бил такъв, тревата изгаряла вътрешностите.

Един бърз влак излезе от гарата, набра скорост на завоя и закри розовите стрехи на „Содом“, а ние вдигнахме глави от тревата и преброихме вагоните. Тогава съзряхме нашите неприятели, няколко фигури, застанали на железопътната линия, да размахват тояги и хвърлят с весело ожесточение камъни във вира под склона.

— Бандата от „Содом“! — прошепнахме ние.

— Тихо! — изсъска Франки. — Колко виждаш?

— Не мога да ги преброя.

— Осем.

— Идат още.

— Представете си, че са германци! — каза Франки.

Те слязоха по склона и един по един се прехвърлиха на нашата страна на линията. Докато бяха на насипа, крещяха и си подвикваха, но

стигнаха полето, тръгнаха вкупом почти безшумно. Изброих девет и после още неколцина, които смело прекосяваха железопътната линия. Спомних си, че сме единадесет и докато чаках знака за нападение, непрекъснато си повтарях: „Сега ще започне. Наистина ще започне!“

Франки измърмори последните си нареждания: „Вашата група наляво, другата — надясно. А ние тръгваме напред. Искам да ги обградим.“ Единствената военна победа, която признаваше, беше обграждане и плен.

Той скочи на крака, размахал желязно копие и щит. Надигнахме се с него, разгънати във верига. Напредвахме бавно, като хвърляхме камъни, колкото смогнаха ръцете ни, право в обръча на неприятелската банда.

Стана истинска схватка. Понеже нямаха Давид срещу нашия Голиат, те запратиха безрезултатно няколко камъка, запрескачаха безредно оградите и хукнаха нагоре по склона към релсите. Няколко неприятели бяха улучени.

— Пленници! — крещеше Франки, но в последния момент те побягнаха, и се измъкнаха. В продължение на няколко минути между полето и насипа летяха камъни. И нашите два фланга не можах да се придвижат напред и да ги обкръжат. Застанали на линията, неприятелите тържествуваха, защото имаха богат запас от специално насипаните между релсите камъни, докато ние газехме трева, без изгледи да намерим нови амуниции, когато джобовете ни се изпразнеха. Ако се организираха и върнеха отново срещу нас, трябваше да отстъпим половин миля, преди да намерим камъни при моста.

Франки за миг схвана това. В същото тактическо положение бяхме изпадали и преди. Този път някои от нас бяха улучени. Неколцина отстъпиха. Едного удариха по окото. От главата ми струеше кръв. Но в момента аз не обръщах внимание на това. От кръвта и слабата болка се страхувах много по-малко, отколкото от хубавия бой, който щяха да ми теглят у дома месестите юмруци на баща ми, загдето съм се сражавал. („Пак си бил с този Франки Бълър, а? — Прас! — Какво ти казах? Да не се мъкнеш с него, нали? — Прас! — А ти не правиш, каквото ти казвам. — Прас! — Ще се мъкнеш с Франки Бълър, докато и ти станеш извезян като него, а? — Прас! Прас!“)

Бяхме разколебани. Джобовете ми вече бяха леки, почти празни. Ръцете ме боляха от замерване.

— Да нападнем ли, момчета? — извика Франки.

За неговите думи имаше само един отговор. Бихме го последвали дори и в пъкъла. Може би той ни вкарваше в такива безизходни положения, при които нямаше отстъпление, само заради острите изживявания при една славна победа или поражение.

— Тъй вярно! — викнахме в един глас всички.

— Тогава напред! — ревна с цяло гърло той. — *Атака!*

Дългите му крака го отнесоха през стоте метра за няколко секунди и той вече се катереше към релсите. Камъните на содомци тракаха и звънтяха по щита му. Тъй като няхахме символичното копие и капак от кофа за смет, отредени за вождовете, ние напредвахме бавно, като целехме с последните си камъни бандата горе на насипа.

Докато се прехвърляхме през оградите вляво и вдясно от Франки, той изкачи вече наполовина насипа, и беше на няколко ярда от неприятеля. Призоваваше непрекъснато двата фланга да побързат и обкръжат враговете и размахваше своя опасен железен прът, дълъг като копие, пред самите им лица. Докато в началото изоставахме, сега внезапно изнесохме двата фланга напред и стигнахме железопътната линия на един дъх, за да попълним запаса си от амуниции, а в това време Франки напредваше от центъра.

Те не удържаха и побягнаха надолу по другия склон към улиците на „Содом“, където се пръснаха под защитата на редиците розови къщи, чиито врати бяха вече изподраскани и олющени. Мълвеше се, че държали въглищата си в баните (ние тайничко им завихдахме за просторния удобен килер, така близо до кухнята) и опъвали браконьерски мрежи в задните дворове.

Когато жените от нашата улица не знаеха вече какво ужасно име да измислят за Франки Бълър, загдето въвлича децата им в побоища, от които се връщат с насинени очи, скъсани дрехи и разбити глави, те го нарекоха „Зулус“, но Франки прие това прозвище като възхвала, защото го считаше за синоним на безразсъдна смелост. „Какво търчиш само с този кръвожаден Зулус?“ — питаха майките синовете си и деряха вехтите ризи на бащите за превръзки или за кръпки. И веднага, като след заклинание се появяваше Франки, диво същество, размахало

копие и капак от кофа за смет, разскачало се, преди да поведе бандата си в бой. Когато вземахме пленници, той ги връзваше за някое дърво или кол на ограда и нареждаше на бандата си да играе бойни танци около тях. След изпълнението, в което понякога и той участваше в пълно снаряжение, Франки заповядваше да се запали огън близо до пленниците и изреваваше, че сега ще ги мъчи до смърт. Веднъж стигна така близо до изпълнението на заплахите си, че един от нас изтича да викне баща му, за да се справи със сина си и освободи пленниците. По стъпалата на моста слезе господин Бълър с други двама, единият от които беше баща ми. Прекосиха бързо полето — късият, набит, черновежд Крис и плешивият Бълър с мустаци на морж. Но онзи, който бе дал тревогата, се промъкна назад в лагера на Франки и го предупреди, така че, когато тримата мъже пристигнаха, готови да пипнат Франки и да го отведат в къщи, те не намериха нищо друго освен набързо изгасения огън и двама изплашени, но недокоснати пленници, все още вързани за едно дърво.

Истината е, че с приближаването на войната терористичните действия на Франки се умножиха, макар че много от тях минаваха незабелязано поради тревожната и натегната атмосфера през онова лято. Той често водеше своята банда в наеманите от хората градини, разбиваше бараките им и с енергията на неуравновесен човек пръскаше сечивата и семената из градината, минаваше с резачката за трева по салатите и магданоза и оставяше след себе си диря от накъсани, разпилени хризантеми. Любимият му спорт беше да застане пред някоя от бараките и да хвърля копието си по нея с такава сила, че железното острие пробиваше тънкото дърво.

Отдавна бяхме свикнали с факта да притежаваме противогазови маски. Един ден Франки ни поведе на акция през полето с противогазови маски на лицата — бе се заклел, че бялото облаче над нас е пълно с отровен газ, пуснат от окопите на германците отсреща — и в боя маските така пострадаха, че всички ние, преди да си отидем, тържествено ги хвърлихме в огъня, като предпочетохме да заявим, че сме ги загубили, отколкото да покажем жалките им останки.

Толкова много прозорци се изпочупиха, толкова кофи със смет се обърнаха, пукнаха се толкова велосипедни гуми, разбиха се толкова голямо число глави — равносметка на Пировите победи при набезите на бандата (сякаш Франки бе започнал неочаквано да губи своя военен

гений), че за него стана опасно да се движи по нашата улица. Натъпкал с тютюн една от старите лули на баща си (тютюн, който ние му събирахме от угарки), той тръгваше по средата на улицата, но внезапно от някой двор изскачаше разярена жена, втурваше се с прът за пране в ръка и започваше бясно да го налага:

— Видях те снощи, като изсипа кофата ми, мръсен Зулус, ти одъртял, шантав хлапак! На ти сега, на, на!

— Не съм аз, госпожа! Кълна се в бога, не съм аз! — отричаше с вик той и бягаше, обхванал с две ръце главата си, за да се предпази от ударите.

— Само ела пак край къщата ми! — крещеше след него тя, — ще те укротя с някоя кофа студена вода; да не съм аз, ако не го направя!

Отдалечил се, той се обръщаше назад, объркан, разгневен, кипнал от негодувание. Започваше да крещи най-страшните ругатни, които знаеше, после изчезваше в дома си, като трясваше вратата след себе си.

Не само избухването на Втората световна война причини залеза на Франки. Той настъпи отчасти и затова, защото в натурата му имаше една романтична страна, която се прояви по-различно от играта му на война. Често през късните летни следобеди Франки заставаше в началото на нашата улица и чакаше да излязат момичетата от тютюневата фабрика. Там работеха две хиляди и около една четвърт минаваха край него, прибирайки се в къщи за чая.

Повечето пъти беше сам, с черни кадифени панталони, кърпено сако и риза без яка от баща си. И ако някой по-голям от бандата му правеше компания, това никак не спъваше неговото своеобразно ухажване. На нашата улица никой не свиреше толкова силно с уста като него. И това му изкуство ставаше много мелодично, когато момичетата минаваха заловени за ръце по две и по три.

— Хей, гълъбче! — се провикваше Франки. — Как си?

Свиване на рамене, тръскане на глава, смях или рязък отговор.

— Мога ли да те разходя довечера? — викаше и се смееше гръмко той. — Искаш ли да те вода на кино?

Някое момиче прекосяваше понякога улицата, за да го избегне, но ставаше прицел на най-много закачки.

— Хей, красавице, да дойда ли някога на среща?

Отговорите летяха, украсени с много смях:

— Ще ти струва пет лири!

— Ти си луд, гълъбче, ти ми си съвсем извезян!

— Да се срещнем на Главната в осем! Не забравяй да дойдеш, защото ще чакам!

Беше неговият велик час за развлечение на зрял мъж. Той вършеше това, което му диктуваше възрастта, като подражаваше, макар и с преувеличения, на всички двадесетгодишни от квартала.

Завършекът на тези изключителни ухажвания се осъществяваше сред блатните тръстики в мочурливата ивица между реката Лин и железопътната линия, където Франки водеше рядко своята банда. Там се промъкваше (някое от ухажваните момичета го придружаваше само като мъглив образ в главата му) по потайни пътеки, за да лови попови лъжички, а после лягаше някъде на скрито, където никой не можеше да го види — самозван владетел на върби, бъз и крайпътни дъбове. От такава разходка се връщаше бледен, с изплъзващия се поглед на виновен и с приятни спомени.

Всяка вечер през цялото лято той стоеше на ъгъла на улицата, в началото с мнозина от бандата, но по-късно сам, защото закачките му към момичетата от фабриката не бяха вече така невинни. И затова веднъж привечер пристигна един полицай и го махна завинаги от ъгъла на улицата. През тези месеци стотици натоварени камиони пътуваха всеки ден досам мочура и изсипваха баластра, докато тайните скривалища на Франки бяха съвсем заличени, а над тях легнаха здравите основи на друг клон от тютюневата фабрика.

В онази неделна сутрин, когато майка ми и баща ми слушаха от сърцевидния високоговорител на нашето радио меланхоличния глас на Чембърлейн и поклащаха глави, аз срещнах Франки на улицата.

Попитах го какво ще прави сега, когато вече е обявена войната, защото предполагах, че поради годността му за военна служба ще бъде повикан заедно с останалия народ. Изглеждаше вял и тъжен, но помислих, че е заради войната, помислих, че е маската на благопристойна сериозност, която трябваше да има всяко лице, макар и да не я чувствах върху своето. Забелязах също, че когато заговори, той пелтечеше. Седна на тротоара и опря гръб на стената на някаква къща, като долавяше инстинктивно, че днес никой не ще го гони с прът за пране.

— Ще чакам повиквателна — отговори той — и ще постъпя при Шеруудските стрелци.

— Ако викнеха мене, бих отишъл във флотата — обявих аз, след като той не продължи с епизод от подвизите на баща си през миналата война.

— Армията е единственото място, където трябва да се постъпи, Алън — каза той, като ставаше и вадеше лулата си.

Усмихна се внезапно. Вялостта му изчезна.

— Чуй какво ще ти кажа. Следобед ще съберем бандата и ще отидем на маневри зад новия мост. Трябва добре да ви подготвя сега, когато има вече война. Ще се поупражним. А може да срещнем и някой от содомската сган.

Докато марширувахме през онзи следобед, Франки изложи своя план за нашето бъдеще. Когато наближим шестнадесет години и ако войната все още продължава, а непременно ще е така, защото германците са жилави — неговият старец му го казал, но в края на краищата няма да спечелят, защото офицерите им хвърлят в атака винаги най-напред войниците, — той ще ни заведе в града и ще ни запише всички едновременно в пункта за новобранци. А самият Франки ще ни стане взводен командир.

Идеята беше чудесна. Всички вдигнаха ръце.

Полето се простираше зад новия мост. Застанахме един до друг на парапета, загледани мълчаливо в най-новото доказателство за растежа на града. Пасбищата и наемните площи сега бяха отрязани от откритото поле с един булевард, изникнал от новите къщи на Содом, по който летяха вече коли и общински двуетажни автобуси.

Содомската сган не се виждаше и Франки заповяда на трима от нас да изчезнат из канавките и падините, а останалите от бандата да ги търсят и открият. Следващата точка от програмата за тренировка беше стрелба. Мишената — консервена кутия, поставена на един дънер, замервахме с камъни от петдесет ярда, докато я съборим. След уроците по фехтовка и свободна борба на железопътната линия се появиха шестима от бандата на „Содом“ и след бърза, брутална схватка, бяха задържани като пленници. Франки не желаше нито да ги задържи, нито да им направи зло. Пусна ги, след като ги накара да положат клетва за вяност на Шеруудските стрелци.

В седем часа се наредихме по двама, за да се върнем под строй. Някой възропта, че ще закъснеем за чая у дома, и за първи път Франки отстъпи пред нещо, което помня, че взех за неподчинение. Той изслуша оплакването и реши да избърза, като съкрати пътя ни и ни поведе през едно разклонение на железопътната линия към каменовъглената мина. Фабриците и запуснатите пътища по хълма придобиха цвета на тъмна охра — сякаш през нощта щеше да се развихри буря, а облаците над града бяха розови и създаваха измамно впечатление на дълбока тишина. Тя ни караше да изпитваме особено чувство на беззащитност, сякаш железничарят в далечната сигнална будка можеше да ни види и да чуе всяка дума, която си разменяхме.

Един по един прехвърляхме телената ограда, а Франки, свит в храсталака, ни съобщаваше кога, според него, няма опасност. Той ни отпращаше един след друг и ние скачахме по шестте линии, привели гръб, сякаш минавахме край картечно гнездо. Между последната линия и оградата имаше препятствие — бракуван вагон, който служеше като работилница за поправки и склад на инструменти. Франки ни бе уверил, че вътре няма никой, но когато всички прескочихме железопътните линии, а някои тичаха вече по полето към пътя, аз се огледах и видях, че един железничар излиза от вагона и спира Франки, тръгнал към оградата.

Не чувах отделни думи, само приглушени звуци и препирня. Останах между върбите и започнах да наблюдавам как железничарят бута Франки по гърдите с показалеца си, сякаш го поучава нещо не на шега. Изведнъж Франки размаха ръце, като че ли не можеше да понесе да бъде възпиран така, и то сигурно пред очите на цялата си банда, спряла в полето.

В един миг аз ясно го видях да измъква бирено шише от джоба на дрехата си и да удря железничаря по главата. В необикновената тишина чух трясъка от удара и вика, пълен с изненада, гняв и болка. Франки се обърна и побягна към мене, прескачайки като зебра оградата. Когато се изравнихме, той ме забеляза и извика диво:

— Бягай, Алън, бягай! Той си го търсеше, той си го търсеше!

И ние избягахме.

На следващия ден моите братя, сестри и аз бяхме натоварени на общинските камиони и откарани в Уърксън. Бяхме евакуирани заедно с оскъдната ни собственост, натъпкана в книжни торби, далеч от

очакваните бомби, с повечето деца от града. С един удар на съдбата бандата на Франки бе изтръгната от ръцете му, а самият той отведен в полицията, загдето беше ударил железничаря с бутилката по главата. Обвиниха го и като закононарушител.

Започването на войната съвпадна може би с края на така нареченото юношество на Франки, въпреки че и по-късно в държането му често имаше следи от него. Все още ходеше например от единия до другия край на града, даже през димна завеса или при затъмнение, с надеждата да открие някое кино с интересен каубойски филм.

Не бях срещал Франки две години. Един ден видях някакъв мъж да блъска ръчна количка по старата улица, където не живеехме вече. Мъжът беше Франки, а количката беше натоварена със снопчета подпалки, каквито домакините нареждат над смачкания вестник, за да си подпалят сутрин огъня. Не намерихме много общи теми за разговор. С държането си към мен Франки оронваше сякаш собственото си достойнство — като че ли се стесняваше да го видят, че разговаря с хлапак, толкова по-малък от него. Това не се прояви открито, но аз го почувствах и понеже бях вече тринадесетгодишен, то ме възмути. Времената бяха решително променени. Не бяхме вече приятели. Помъчих се отново да попадна в атмосферата на старото време и казах:

— Опитал ли се да влезеш в армията, Франки?

Сега разбирам, че това не е било много тактично и сигурно го е засегнало. Тогава не го усетих, но си спомням раздражението, с което той отговори:

— Какво искаш да кажеш? Аз съм в армията. Постъпих преди година. Старецът също се върна в армията като старши сержант и аз съм в неговата рота.

Разговорът ни свърши набързо. Франки затика количката към съседния двор и започна да разтоварва своите подпалки.

Не бях го срещал повече от десет години. През това време и аз отбивах войниклъка си в Малая и съвсем забравих детските игри с Франки Бълър и организираните битки със содомската банда от татък новия мост.

Не живеех вече в същия град. Можеше да се каже, мисля, че се бях издигнал над средата си. Бях станал един вид писател, след като

необяснимо защо по време на евакуацията и последвалите бомбардировки обикнах четенето.

Идех си в къщи, за да посетя семейството си, и по пътя към шест часа през една зимна вечер чух някой да вика:

— Алън!

Познах веднага гласа. Обърнах се и видях Франки, застанал пред един афиш — опитваше се да го прочете. Беше на около тридесет и пет години. Не ми приличаше вече на великан, който мята копие, а беше висок почти колкото мен, по-слаб, с ясен отпечатък на смирение върху лицето. Видът му беше доста приличен — с шапка и черно палто, с бяло вълнено шалче, прибрано спретнато в палтото. Забелязах върху ревера му зелената лента на орден. Тя потвърждаваше онова, което дочувах за него през последните десет години. От старши сержант в нашата банда той беше станал редник в полка на Хоум Гуард^[1], поточно куриер в ротата на баща си. С желязна каска над ниското потно чело Франки се промъквал с военните съобщения през полето, където познаваше всяко стръкче трева.

Не беше вече мой „командир“ и ние го почувствахме в мига на ръкуването. Търговията на Франки с подпалки беше процъфтяла и сега той обикаляше улиците с кола, карана от пони. Не беше богат, но сам си беше господар. Най-искреният стремеж на нашата класа беше човек да се превърне в свой работодател. Той знаеше, че не е вече предводител на „сродни души“ и докато разговаряхме, сигурно се питаше дали аз не съм станал такъв, което го караше и да се стеснява.

Не бяхме само възмъжали — всеки посвоему — от времето, когато с копие-релса и с щит-капак от кофа за смет, той предвождаше своя батальон в безпощадни битки с камъни; с него се бе случило нещо, което аз не знаех. Произхождахме от една и съща класа, имахме, така да се каже, и еднакво детство — трябваше да има и нещо общо в корените ни, макар че нашият листак, започва да вехне, преди да съзрем цвета и оттенъците му. Помежду ни не се създаде контакт и аз, притежавайки това, което светът, където навлязох, определя често като „изострена чувствителност“, разбрах, че причината се крие и у Франки, и у мен.

— Как си я карал досега, Франки? — запитах го аз, преминал на нашия си диалект, но с чувството, че нямам право да си служа вече с него.

Той се запъна леко, но това нямаше нищо общо с предишното пелтечене, на което се, подигравахме.

— Добре съм сега. Чувствам се много по-добре след онази година в болницата.

Скришом го огледах бързо, за да забележа окуцял крак, строшена ръка или някакъв белег. За какво друго хората ходят по болници?

— Защо беше там? — запитах аз.

Докато отговаряше, той се запъна още повече. Почувствах, че се колебае; за миг не знаеше какъв тон да избере и най-сетне каза почти гордо и безсъмнено сериозно:

— На шоково лечение. Затова постъпих.

— Защо те лекуваха с шок, Франки? — запитах аз спокойно, като съвсем искрено не проумявах какво ми говореше той, докато в съзнанието ми не проблеснаха всички ужасни подробности на онова, което бе изпитал Франки. Поиска ми се да стана достатъчно властен, за да унищожа тези бели мантии, които бяха покушили объркания свят на Франки, да залича тяхната ненавист и самонадеяност.

Франки вдигна яката си, защото със здрача започваше да вали:

— Та разбираш ли, Алън? — заговори той с едно изражение, в което откривах разумност и покорство. — Скарах се със стареца и после се забравих. Нараних баща си, а той повика полиция. Те домъкнаха един доктор, а докторът каза, че трябва да ида в болница.

Бяха го научили да я нарича „болница“. Преди би изревал със смях:

— Лудница!

— Радвам се, че сега си по-добре — казах аз и в дългата пауза, която последва, разбрах, че въпреки всичко светът на Франки е останал недокоснат, че добросъвестните учени и методични изследователи са успели сигурно да се доберат до него, да го тласнат към бягство, успели са да разрушат физическото тяло, което приютява този свят, но в края на краищата не са имали силата да го погубят истински. В джунглата има едно кътче, до което скалпелът никога не може да стигне.

Франки искаше да си тръгва. Дъждът го безпокоеше. После, спомнил си изведнъж защо ме бе повикал, той се извърна към афиша с тлъсти черни букви на жълто поле:

— Това за „Савоя“ ли е? — запита той, като посочи с глава към афиша.

— Да — казах аз.

— Забравил съм си очилата, Алън — обясни извиняващо се той.
— Можеш ли да го прочетеш и да ми кажеш какво дават тази вечер?

— Разбира се, Франки! — И аз го прочетох — Гари Купър в „Линията Саратога“.

— Дали е добър? — запита той. — Какво мислиш — каубойски ли е или любовен?

Тук можех да му помогна. Питам се какво щеше да предпочете след лечението с шокове, до кой кръг на неговия тъмен, населен с дяволи свят са проникнали искрите на електричеството.

— Гледал съм филма преди — казах аз, — той е нещо като каубойски филм. Свършва с една страхотна железопътна катастрофа.

И тогава разбрах. Мисля, че беше изненадан, загдето му стиснах здраво ръката на сбогуване. Разказът ми за главните събития от филма му подеждва като магия. В очите му се появи същия блясък, който бях виждал преди години, когато се изправяше с копие и щит в ръка и изреваваше: „АТАКА!“, като се хвърляше срещу град от камъни и летящи тояги.

— Добре звучи! — каза той. — Това е филм за мене! Ще го гледам.

Нахлупи по-ниско шапката си, загърна добре яката на палтото си и тръгна с развълнувано въображение под проливния дъжд.

— Довиждане, Франк! — извиках аз, когато свърна зад ъгъла. Питам се какво ли щеше да остане от него, когато го излекуват. Щяха ли да успеят да напълнят и изпразнят до дъно огромния подсъзнателен резервоар на неговия затъмнен, омагьосан мозък.

Наблюдавах го. Той пренебрегваше светлините на светофарите. Крчеше напреки през широката, мокра улица, после се втурна след един автобус и успя да скочи на празната платформа.

Улисан в книгите си, оттогава не съм го виждал. Това беше като сбогуване с една голяма част от мен самия — завинаги.

[1] Хоум Гуард — доброволчески граждански отряд, формиран във Великобритания през 1940 година. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.